

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата медичних наук, **Касьяненко Дмитра Михайловича**, доцента ЗВО кафедри стоматології дитячого віку Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова на дисертаційну роботу аспіранта кафедри терапевтичної стоматології, **Рябова Тимофія Валерійовича**, на тему: *«Особливості зв'язків одонтометричних параметрів із цефалометричними показниками визначеними за методами Steiner та Tweed у осіб юнацького віку з ортогнатичним прикусом»*, що подана до захисту у разову спеціалізовану вчену раду ДФ 05.600.166 при Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова, яка створена відповідно до наказу ректора ЗВО ВНМУ ім. М.І. Пирогова № 55 від 27.03.2026 року на підставі рішення Вченої ради ВНМУ ім. М.І. Пирогова протокол № 9 від 26.03.2026 року з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія»

1. Ступінь актуальності обраної теми.

Аномалії розвитку зубів та зубних дуг є поширеною проблемою серед ортодонтичних пацієнтів у всьому світі. За даними різних досліджень, частота вроджених аномалій зубів варіюється залежно від регіону та етнічної приналежності. В останні роки суттєво підвищився інтерес науковців за кордоном і в Україні щодо здійснення антропометричних досліджень, виявлення особливостей їх показників у різних верств населення. З огляду на широке застосування в науковій роботі та лікувальній практиці методів медичної візуалізації можна прижиттєво отримати важливу інформацію стосовно морфометричних і морфологічних показників голови людини загалом та її структурних елементів. В Україні такі дослідження не є настільки поширеними, але важливість їх проведення є очевидною, оскільки антропометричні показники місцевого населення можуть значно відрізнятися від міжнародних даних. Саме тому дослідження зв'язків телерентгенометричних показників із розмірами зубів і зубних дуг в українських юнаків і дівчат є актуальним і дозволяє адаптувати міжнародні стандарти діагностики до національних особливостей.

З огляду на це, дисертаційна робота Рябова Тимофія Валерійовича, яка присвячена саме встановленню особливостей кореляцій між телерентгенометричними показниками за методами Steiner або Tweed із комп'ютерно-томографічними розмірами зубів і зубних дуг в українських юнаків і дівчат із фізіологічним прикусом без і з урахуванням типу обличчя та розробці регресійних моделей лінійних розмірів, необхідних для побудови коректної форми зубних дуг у залежності від телерентгенометричних і одонтометричних показників є на часі, важливою як в теоретичному, так і в практичному плані для медицини загалом та особливо стоматології.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

В роботі поставлено сім завдань, вони сформульовані чітко і зрозуміло. Надалі підібрано новочасні методи для їх вирішення: комп'ютерно-томографічні – для встановлення лінійних розмірів зубів і характеристик зубних дуг; телерентгенометричні – для встановлення кутових і лінійних цефалометричних розмірів; кефалометричні – для визначення типу обличчя; математичної статистики – для встановлення особливостей кореляцій та побудови регресійних моделей.

На основі аналізу даних дослідження Рябов Т.В. обговорює власні результати та співставляє їх з відомими даними та методиками, які описані в світовій літературі. Вважаю, що науковий рівень дисертації за описаними ознаками є високим і відповідає критеріям ступеня доктора філософії. Науковий рівень наведених публікацій теж не викликає сумнівів. Оpubліковано 13 наукових праць: 8 статей опубліковано в наукових фахових журналах України з них 2 опубліковані у виданнях, що на дату опублікування відносяться до міжнародної наукометричної бази Scopus, 1 – до бази Web of Science. Чотири тези опубліковано в матеріалах конференцій. Автором отримано одне свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір.

Кожен розділ власних результатів дисертаційного дослідження, а також розділи «Матеріали і методи» та «Узагальнення отриманих результатів» підтверджуються відповідними публікаціями. Статті написані на високому науковому рівні та повністю відображають зміст рукопису дисертації. У сумісних з науковим керівником та колегами публікаціях автору належать основні результати стосовно особливостей кореляцій між телерентгенометричними показниками за методами Steiner або Tweed із комп'ютерно-томографічними розмірами зубів і зубних дуг в юнаків і дівчат без і з урахуванням типу обличчя та розробки регресійних моделей розмірів зубних дуг у залежності від телерентгенометричних і одонтометричних показників.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Встановлені особливості кореляцій лінійних і кутових телерентгенометричних показників за методами Steiner або Tweed із комп'ютерно-томографічними розмірами зубів верхньої й нижньої щелеп і лінійними розмірами зубних дуг в українських юнаків і дівчат із фізіологічним прикусом без і з урахуванням типу обличчя є інноваційними та опубліковані вперше. Доведено, що при розподілі юнаків і дівчат на різні типи обличчя зростає сила та кількість достовірних і середньої сили недостовірних зв'язків. Порівняно з юнаками, у дівчат як без урахування типу обличчя, так і у представниць із широким і дуже широким типом обличчя встановлено майже в два рази більшу кількість достовірних і середньої сили недостовірних зв'язків. Уперше встановлені виражені прояви статевого диморфізму кореляцій між телерентгенометричними показниками за методами Steiner або Tweed та розмірами зубів і зубних дуг як між юнаками та дівчатами без урахування типу обличчя, так і у осіб із широким типом обличчя. Доведено, що достовірні та середньої сили недостовірні зв'язки відрізняються як за силою й кількістю, так, в деяких випадках, і за напрямком.

Уперше в українських юнаків і дівчат із фізіологічним прикусом без урахування типу обличчя, юнаків із широким типом обличчя та дівчат із широким і дуже широким типом обличчя розроблені та проведено аналіз достовірних регресійних моделей (із коефіцієнтом детермінації більшим 0,6) лінійних розмірів, необхідних для побудови коректної форми зубних дуг у залежності від телерентгенометричних показників за методами Steiner або Tweed і комп'ютерно-томографічними розмірами зубів.

4. Наукова обґрунтованість та відповідність темі дисертації отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація Рябова Тимофія Валерійовича є цілісним та готовим науковим рукописом, який ґрунтується на основі результатів ґрунтовного вивчення. Отримані дані були проаналізовані і оброблені сучасними математичними і статистичними методами, що дало можливість зробити відповідні та аргументовані висновки. Дослідження виконується в рамках наукової тематики кафедри терапевтичної стоматології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова «Клініко-лабораторне обґрунтування удосконалення методів діагностики, лікування, прогнозування та профілактики стоматологічних захворювань» (№ державної реєстрації: 0124U000174). У її виконанні автору належать У її виконанні автору належать результати особливостей кореляцій між телерентгенометричними, одонтометричними показниками та лінійними розмірами зубних дуг в юнаків і дівчат без та з урахуванням типу обличчя, а також регресійні моделі лінійних розмірів необхідних для побудови коректної форми зубних дуг у залежності від телерентгенометричних і одонтометричних показників. Телерентгенографію проведено за допомогою дентального конусно-променевого томографу Veraviewerocs 3D Morita (Японія) в режимі цефалометричного дослідження. Режим та умови проведення дослідження є загальноприйнятими. Для проведення цефалометричного аналізу використовувалось програмне забезпечення

OnyxСeph^{3™}, версії 3DPro, компанії Image Instruments GmbH, Німеччина (ліцензія № URSQ-1799 зареєстрована на Дмитрієва М.О.).

Статистична обробка результатів дослідження проведена в ліцензійному статистичному пакеті “Statistica 6,0” з використанням непараметричних методів оцінки. Оцінка кореляцій проведена за допомогою непараметричної статистики Спірмена. Моделювання лінійних розмірів необхідних для побудови коректної форми зубної дуги в залежності від особливостей телерентгенометричних показників за методом Steiner або Tweed і комп’ютерно-томографічних розмірів зубів проведено за допомогою методу покрокового регресійного аналізу.

В роботі використано широкий спектр валідних і надійних методик, які широко застосовуються у наукових дослідженнях. Усі отримані дані повною мірою узгоджуються із заявленою тематикою дисертації, при цьому кожен етап дослідження логічно пов’язаний із поставленою метою та визначеними завданнями. Наукова концепція роботи ґрунтується на критичному аналізі сучасних літературних джерел. Обґрунтованість та валідність отриманих результатів не викликає сумніву, тому що підтверджується достатнім обсягом матеріалу, відповідними методами математичного аналізу та достовірною статистикою. Всі основні положення дисертаційного дослідження опубліковані в достатній кількості наукових праць високого рівня. Висновки логічно випливають з отриманих даних і гармонійно узгоджуються з сучасними науковими підходами в галузі стоматології.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Рябов Т.В. в дисертаційній роботі показав високий науковий і методичний рівень виконання дослідження. Було проведено детальний аналіз публікацій за заданою тематикою. Визначені задачі дослідження є обґрунтованими і реалістичними, і виходять з раціональності сучасного стану досліджень в області індивідуальної варіабельності метричних характеристик черепно-лицевих структур людини шляхом проведення дослідження, щодо визначення

нормативних показників для українців із урахуванням інших факторів, таких як стать і вік. Для їх вирішення дисертант застосував класичний метод збору даних, що відповідає меті і поставленим задачам. Всі поставлені задачі вирішені в дисертаційному дослідженні. В процесі роботи дисертант оволодів вищеописаними методиками. З моєї точки зору, робота виконана на високому методологічному рівні, Тимофій Валерійович продемонстрував необхідні навички самостійного, серйозного дослідника.

6. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Автором визначено закономірності кореляційних зв'язків між лінійними та кутовими показниками телерентгенографії (за методиками Steiner та Tweed) і параметрами зубів та зубних дуг, отриманими за допомогою комп'ютерної томографії. Дослідження проведене на репрезентативній групі українських юнаків та дівчат із фізіологічною оклюзією, як із врахуванням морфологічного типу обличчя, так і без нього. На підставі розроблених регресійних моделей створено спеціалізоване програмне забезпечення «Dent Tools» (авторське свідоцтво № 137515). Практична цінність роботи полягає в можливості визначення індивідуальних параметрів норми, що дозволяє уникнути помилок гіпо- та гіпердіагностики, які виникають при використанні загальноприйнятих середніх показників, тим самим підвищуючи ефективність лікування зубощелепних аномалій. Отримані результати дослідження впроваджено в освітній процес низки профільних кафедр (терапевтичної, дитячої та ортопедичної стоматології) Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова та кафедри ортопедичної стоматології Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського. Окрім теоретичної підготовки студентів, напрацювання автора знайшли практичне застосування в діяльності лікарів-стоматологів Вінницької міської клінічної стоматологічної поліклініки та КУ «Полтавський обласний центр стоматології – стоматологічна клінічна поліклініка».

7. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Дисертаційне дослідження має теоретичне та практичне значення. Результати дослідження впроваджені в навчальний процес дотичних до тематики кафедр вищих медичних навчальних закладів. Лікарі-стоматологи-ортоданти можуть провести індивідуалізоване визначення широкого спектру цефалометричних характеристик, що використовуються в діагностичній програмі, вона полегшує та пришвидшує визначення нормативних індивідуальних параметрів необхідних для побудови коректної форми зубної дуги.

8. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності .

Виконано усі вимоги щодо прав на інтелектуальну власність. Надано повну інформацію щодо використаних методик і їх першоджерел. Оригінальність тексту дисертаційної роботи склала 96,43 % за даними перевірки програмою «Strike.Plagiarism.com». Наявності порушень академічної доброчесності в дисертаційному дослідженні Рябова Т.В. не виявлено. Наявні співпадиння відповідають власним публікаціям, загальноживаними термінам і фразам, всі цитовані фрази містять посилання на відповідні першоджерела. Це підтверджує відповідність роботи нормам академічної етики та наукової доброчесності. Подані до захисту наукові досягнення є власним напрацюванням аспіранта.

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота **Рябова Тимофія Валерійовича** за темою: *«Особливості зв'язків одонтометричних параметрів із цефалометричними показниками визначеними за методами Steiner та Tweed у осіб юнацького віку з ортогнатичним прикусом»*, на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія», є завершеною, самостійною науковою працею, виконаною під керівництвом д.мед.н., професора, завідувача кафедри терапевтичної стоматології ВНМУ

ім. М.І. Пирогова Шінкарук-Диковицької Марії Михайлівни, вирішує актуальне наукове завдання – встановлення в українських юнаків і дівчат із фізіологічним прикусом без та з урахуванням типу обличчя, особливостей кореляцій між телерентгенометричними показниками за методами Steiner або Tweed із комп'ютерно-томографічними розмірами зубів і зубних дуг, статевих розбіжностей зв'язків та розробці регресійних моделей індивідуальних лінійних розмірів, необхідних для побудови коректної форми зубних дуг у залежності від телерентгенометричних і одонтометричних показників. Дисертаційна робота за актуальністю, новизною, обсягом досліджуваного матеріалу, методологічним рівнем, теоретичною новизною і практичною значимістю, ступенем обґрунтованості і достовірності наукових положень повністю відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, № 44 від 12 січня 2022 р. (із змінами і доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341, від 19 травня 2023 року № 502 та від 3 травня 2024 року № 507), оформлена відповідно до наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». На підставі вищевикладеного вважаю, що автор дисертації, Рябов Тимофій Валерійович, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Офіційний рецензент:

к.мед.н., доцент,
доцент ЗВО кафедри
стоматології дитячого віку
ВНМУ ім. М.І. Пирогова

Дмитро КАСЬЯНЕНКО